

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

„ÉLET és IRODALOM”

ezimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéretük után tartssunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamában a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Braszai Sámuel, Hegedűs István, Imre Sándor, Beöthy Zoltán, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Abrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigáné, Sámi Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Csernátoni Gyula, Medgyes Lajos, Lövey Klára, E. Kovács Gyula, Petelei István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Abrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Sándor József, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre 6 frt. || Fél évre 3 frt.
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők; helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

Mutatóványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.

HIRDETÉSEK

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL”
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített
SINGER
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jóállás mellett ajánlja
Neesser János és társa
Kolozsvárt, tordauteza 1. sz.
(7) (48-52)

Valódi mosott pamut.

Női kézimunka.

Öszi ujdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításhoz ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesítetnek.

Lustig Eszti és Neményi Hermin
BUDAPETS, Haas-féle palotában,
(25) szemben a „Magyar Király” szállodával. 12—*)

Valódi mosott pamut.

Hímző anyagok.
Kanevasz-szövetek.

KÖNYV- és KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legújabbban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- és KÖNYOMDÁIÁT.

A könyomdában szakképzett metsző és nyomó^{van} alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- és KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet

A munkákhoz szükséges papír csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemü és nyelvü **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők, köz- és magán hivatalok részére szükséges rovatos lvek, körlevelek, árjegyzékek, számlák, diszes kiállítású diplomák és tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógyszerári jelzetek bor, roszolis és más vignettek, új évi és más alkalmi üdvözetek, vámjegyek, vásárcédulák, hirdetmények, bármily nagyságu falragaszok, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy szinnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.**

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

— Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. —

Különösen a kir. közjegyzők, megyei és városi hatóságok és a községi előljáróságok, valamint takarékpénztárak és biztosító-társaságok figyelmét bátorkodik arra fölhívni, hogy hivatali szükségletekre megkívántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolcsóbb árszámítására különös sulyt fektet. A községi bíróságok részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konez számra** is jutányos áron szolgál.

STEIN JÁNOS
könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt kapható:

A francia forradalom története.

Irta MICHELET.

II. kötet. Ara 2 frt.

Vidékre 2 frt 10 krnak előleges beküldése mellett bérmentve.

Stein János

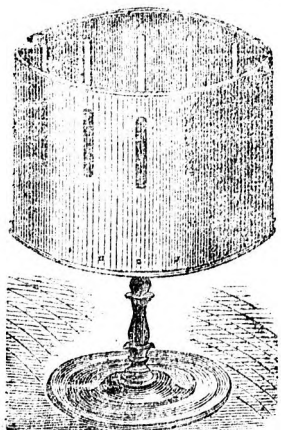
könyv-, mű- és zeneműkereskedésében

KOLOZSVÁRT

kapható:

A ZOOTROPE

VAGY

forgó csudahenger.

Egy sikerült játékszer 12 vig képpel.

Földgömbök és Telluriumok, melyek a hold és föld, vagy csak az utóbbinak forgását a világűrben mutatják, régen ismert dolgok; de egy mozgó, tánczó, virgoncz kis világ, szemléltetőleg és mulattatólag előállítva, valami egészen új és eredeti.

A **ZOOTROPE** vagy **forgó csudahenger** gyorsan utat tört magának, mint kedves időöltésül szolgáló játékszere az ifjuságnak s a családi tűzhelynek.

Szerkezete igen egyszerű. A készülék könnyen forgatható henger alakú részébe, mely egy fatalpra van alkalmazva s körös-körül réslyukakkal ellátva, hosszú, szalag alakú képeket helyezünk. Miután a hengert könnyű hajtással gyors forgásba hoztuk s a réslyukakon betekintünk, a képek **megelevenedve tárulnak szemünk elé.**

Látjuk, többek között, a szemfényvesztőt, több golyót dobálva, ritka ügyességgel játszani; a mézet lopó medvét, a méhektől körül-dongva; az érdekes utazást a holdba, a fárászó négermunkát, az emberevőt tánczó kutyájával, az akadályversenyt stb. stb.

Valójában, egy vig és tarka élet tükrözik vissza ez elmés készülékben, mely egyszersmind természettani taneszköz is levén, egyaránt tanulságos és figyelemre méltó s meglepő változatosságainál fogva bárkinek, de főleg a fiatalságnak nagy multságára szolgál; úgy, hogy

alkalmi ajándéknak

is felette alkalmas és ajánlható.

A 12 képpel ellátott készülék ára 3 frt 50 kr.

Vidékre, csomagolással együtt, 3 frt 80 kr.

Összesen 108 sikerült kép jelent meg hozzá, 9 sorozatba osztva.

Minden sorozat (12 kép 6 lapon) külön is kapható 90 krért.

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedése
KOLOZSVÁRT.

STEIN JÁNOS

erdélyi muzeum-egyleti könyvkiadó és könyvárusnál
Kolozsvárt

a magy. kir. egyetem

összes tudomány-karánál
használandó mindenféle

egyetemi tan- és segéd-

könyvek

jutányos áron és előnyös feltételek mellett
kaphatók.

Az egyetemi hallgató uraknak, különösen azoknak, a kik ösztönözve érzik magukat szaktudományuk haladásával egyenlő lépést tartani, de nincsenek mindig abban a helyzetben, hogy a szükséges és gyakran drága munkákat egyszerre kifizessék, ajánlkozom

irodalmi szükségleteiket részletfizetésre
szállítani.

A fizetési feltételeket, melyek minden egyes t. vevőm kívánságához képest alkalmazhatók, személyes vagy levélbeli tudakozódásra szívesen közlöm.

Minden oly munka, mely esetleg raktáron nem volna egy pár nap alatt, a leggyorsabban és árfelemelés nélkül szerezhető meg.

Könyvjegyzékek a tudományos irodalom minden szakából ingyen és bérmentve.

FONTOS MINDEN CSALÁDNAK!

Megjelent s Kolozsvárt

Stein János

könyvkiadó és nyomdász könyv-, mű- és zeneműkereskedésében kapható:

Dr. Airy természetes gyógymódja.

Biztos utmutatás a leginkább előforduló emberi betegségeknek egyszerű és érvényesült szerekkel saját maga által való biztos és gyors meggyógyítására. — A szövegbe nyomott számos bonczani ábrával. Kidolgozta Dr. Richter Adolf. A 416 oldalra terjedő vastos kötet ára csak 60 kr. Vidékre 65 krnak előleges beküldése mellett bérmentve!

E népszerű orvosi műben a leggyakrabban előforduló betegségek nemcsak könnyen érthetőleg vannak leírva, hanem egyúttal az illető bántalmak legjobb orvoslási módja is. Ámbár a kiadás hallatlan magas száma a könyv nagy gyakorlati értékét bizonyítja, mindamellett álljon itt levele egy tanítónak, ki saját tíz éves tapasztalata alapján mond ítéletet s következőleg nyilatkozik:

"A körülbelül 10 év előtt öntől hozott ily című könyv „Dr. Airy gyógymódja” kézzel kézbe jart s ez által annyira elrongáltatott, hogy kőrnem kell, részemre a mellékelt 80 kr. értékű levélbélyegért egy új példányt küldeni.

Messzire vezetne, ha mindazon egyéneket felsorolnám, a kiknek a gyógymód vigasztalást és gyógyulást szerzett; ezek sokan vannak s köztük nem kevesen, a kik felgyógyulásaikra nézve minden reményről letettek, de azért családjaik javára még is életben maradtak stb."

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 „ — „
Egész évre	6 „ — „

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)
Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése.
KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.
Ötvenedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1—1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. december 7.

Az egyetemi kör ünnepe.

A kolozsvári egyetem ifjusági köre tiz éves ünnepet tartott pénteken este abban a csarnokban, melyet a hazafiság emelt a nemzetnek. A hely akár szándékosan, akár akaratlanul symbolikusan volt választva.

Mert a nemzet fő hordozója a középosztály s a középosztály fő eredő forrása az egyetem. Az egyetem ifjusága tehát a nemzet lelke. És ez a lélek, midőn ünnepel, méltóbb helyet találhat-e a nemzeti eszmének emelt templomnál, minő a kolozsvári nemzeti színház?

Ott, hol költőink édes nyelve hallszik, hol multunk hős jeleneteiből igen sok mintegy tükörben visszaidéztetik, hol a nemzeti ébredés hajnalában az erdélyi részek legfényesebb nevei vették magukra a megvetett, lenézett alakos jelmezét: legillőbben jelenhetik meg a nemzet virág-ifjúságának oly ünnepe, mely egy önfejlesztő, társító, munkára gerjesztő kör tiz éves fenállásának emlékére ületik.

A reggel eljött, felébredtünk.

A renaissance megtermé gyümölcsét, nemzetek lettek a világon.

A keresztyénség nagy általános emberszeretetéből a koncentráltabb körű faj-szereteti csoportosulatok keletkezének.

Az emberek két kategóriája helyett a jó ember, rossz ember, vagy hívő és kárhozott helyett számos néptagozottság jött létre az ásványok, növények, vagy állatok systemája szerint. Egész rangfokozat szerint rendezkedtek lánczba a tökéletesebb és visszamaradottabb népfajok s mindenik természeti jog gyanánt követi az igazságot, hogy az alsóbbrendű szolgáltni tartozik a fejlettebbet, szebbet, okosabbat.

Jaj annak a nationak, mely elég vaksággal lett megverve arra nézve, hogy ne lássa az igazságot.

A természet azt ki akarja irtani.

Kit a nagy Élő megtartani és boldogabbá

tenni akar, azt megtanítja, mikép az erősebb győzelme az erő összpontosításában áll, s miután az összpontosítás lelki művelet, tehát lelkileg kifejezve: a győzelem erő-eredője a szeretet.

Szeretet első sorban a legközelebb valók iránt, tehát nyelvünk, multunk, sorsunk, tartozásaink és jogunk részeseivel szemben. Szeretni kell magyarnak a magyart, németnek a németet s így tovább.

A nemzetiség concret keresztyénség. A mivel azt is akartuk mondani, hogy a nemzetiség csak annyiban bír létjoggal, a mennyiben megtestesíteni törekszik az evangelium egyetemes tanát, a solidaris önfeláldozást.

S van-e helyesebb neme az önfeláldozásnak, mint ha mindenki pontosan teljesíti elvállalt kötelességét, hivatását? S teljesíthetünk-e correct munkát szakértelem nélkül?

Ime tehát elérkeztünk oda, hogy a tudományt a legnemzetiebb s legkeresztyéniebb útnak tartjuk.

Szeretetünk legyen minél extensivább, tudásunk minél intensívabb.

A megismerési positivizmus egyszerre csak egy irányban folytatható s azért — bár közvetve — nincs hazafiasabb és hummanusabb tény, mint tudományt művelő körökbe jönniök össze az egy detailba dolgozó egyéneknek.

A magyar ifjuság igen jó úton jár, midőn sör-isa burschenschaftok helyett — daczára annak, hogy egyetemeink német mintára vannak szervezve — az önképzés után jár, erre egyesül. Talán kis számból álló fajunk nehéz feladatának önkéntelen sejtelve alatt van-e predispozícióban, a mit annál kevésbé tagadhatunk, minél inkább meggyőz a természet tanulmányozása a felől, hogy a bölcs gondviselés mindig teleologikus berendezés szerint intézi teremtményei állapotát.

Reménnyel telik el szívünk, midőn a cél öntudatosságát látjuk egyetemünk ifjúságában, a célét, melyet a vallás- és közoktatási miniszter közelebről aként formulázott, hogy: tudomány!

Reménnyel telik el szívünk, midőn jó folyásban látjuk Beksics Gusztáv közelebbi parlamenti beszédében tett ama nyilatkozatát, hogy föellenünk

ellen, a slavismus ellen nem a fegyvert, hanem csak a culturát szegezhetjük.

A cultura pedig mi más, mint bizonyos irányu rendezett ismeret a szeretet szolgálatában?

Gyakorlati, hasznos, productiv kezelés valamelyik szükségletünk kielégítésére.

Ez az áldozat, a zajtalanul építő munkásság s nem a bombaszt, phrasis, dictio tüntetés és hamis pathosz!

Fárasztó tett s nem olesó beszéd!

Ily alapon bár micsoda egyetemi társulás üdvözölve van. A haladás a legsikeresebb politika s nem a chauvinista izü, czélzó háttérü demonstrációk, minőket Bécsben állandóan, Zágrábban folyton s Bukarestben hasonlóképen rendeznek a különböző kormánypárti irányzatokkal elégedetlen, önálló kolomposoktól felhasznált ifjak, vagy akár az orosz egyetemi hallgatók.

A szabadság a legmagasabb emberi kincs. S szabaddá leghibzotásabban, bár legfáradtságosabban az erkölcsi s anyagi gazdagodás tehet.

A gazdagságnak és önérzetnek alapja a munka.

A munka főjellege a szorgalom, melyet Sokrates az egyetlen lehető erénynek állított.

A mozgalom egyetlen útja a tapasztalat, melyet az ujkori Sokrates, Kant állított a tudomány kizárólagos módszerének.

A tapasztalat tudományra s a tudomány szabadságra visz.

Magyarország csak ismeretei által élhet, mint egykor Athén, aztán Byzancz.

Csendes, folytonos, béke idejében legserényebben dolgozó tökéletesedés, ez a miénk; számunk kicsinysége és vérszerint kötelekek hiánya miatt a fegyveres diadalra csak másod sorban gondolhatunk.

Egyetemünk ifjusága a leghelyesebb úton jár: vajha a mindenható isten sokáig tartaná békében hazánkat, míg ez úton kipótolhatnók egy évezred alatt magasztos eszmékért elhullatott vérünk erejét!

SÁNDOR JÓZSEF.

A MAMA SZERELME.

PETELEI ISTVÁN.

VI.

(5)

Az Idő sunnyogva járt el néhány évvel a Bán palota felett. Harapott, lopva a köveken egyet-egyet, s szörnyű nagy ecsetjével valamivel teketébbre mázolta a falakat.

Az Idő, ez a nagy ellenség, ki szétrombolja a gyermek álmait; a fiatalság reményeit letarolja és akkor vágatni kezdvén, megkeseríti az aggság örömeit, álmétkodva, irigykedve nézhetette, mint nőttek meg tündér hatalmasságok segítségével a vén palota új ékességei a mama és leánykája: Etti.

De a mint ő itt szállt, hány karcsu derekat látott immár összeesni, ragyogó szemet kialudni, puha nyakot megaszni, hány meleg kezét kihűlni. Azért csak ment s meg nem állott, bárha Etti tizenhat éves volt és olyan szép, mint egy szerelmes gondolat.

A vidámságot lopta valahonnan, mert e vén házban nincs; erős szemölcseit, hajlott orrát, puha ajakát, arcának teltségét lopta, mert a Bán leányok, e szende, komoly szüzek, mert az asszonyok, e szigorú, nyugodt nők — képei nem hasonlítanak hozzá. Némelyiknek okos, száraz fejüket eltakarja a széles csipke-gallér, az Etti szép nyakából, felt melléből is kilátszik egy szíromnyi. Karukat csuklóiig fedi a lobogós ing — az Ettié gömbölyű, ölelésre termelt s rózsaszín könyökén, mintha esókoló ajak szivta volna azt a pirt. Tekintetük szigorú vagy szende — az Etti szeme ragyog és ügyel; hajukat parta szorítja le, vagy törökös fátyol borítja — az Ettié szabadon hullámszik s csak egy csokor rózsza benne.

És locsog folyvást:

„Kérlek kis mama, ne nézz rám olyan szigorúan. Hiszen te nem akarhatod, hogy csuf legyek. Miért is akarnád, mi hasznod volna benne, mikor te úgy se akarsz szép lenni. Mond meg igazán, hát nem áll jól rajtam ez a kivágott derék, hát nem szép ez a vállam, mi. Tedd rá az ujjad na, de tedd

ra jól, kérlek. Mert takarjam el mi? és nézd meg, hogy szükül be a derekam, azt akarnád, hogy zsákkot huzzak reá, mint egy barát? Ah! mikor majd én is olyan okos leszek, mint te!”

Megbillenti kaczeron ruhája szélét, összehuzza hamisan a szemeit s némi gúnnyal folytatja:

„De te sem vagy mindig ilyen okos, csak mikor bennem látsz hibákat. Szídj kérlek, ha mulatsz velem, de néha rámosolyogsz a tükrödre te is s néha enyhül a te szigorúságod is. Én nem leskelődöm azok után, a miket te merengsz, pedig ha akarom . . . s felrántotta a vállát, nem fejezte be a mondatot, hanem oda vetette könnyedén: Hagyd kérlek, hogy legyek olyan, a milyen vagyok.”

Lili felemelte okos nagy szemeit a könyvről.

„Ismét bántsz?” — kérdezte halkan.

„Hát boszant téged, ha kis kedvteléseidről beszéllek, mama?” Mondd meg kérlek, ha boszant, s parancsold meg, hogy ne tegyem. Oh én türom, szokva vagyok hozzá. . . . Vagy hívd lovagodnak Deé Gézát. . . .”

Lili szigorúan szóló közbe: „Nem akarom, hogy őt említsd előttem.”

„Hát nem említem, hát ne hívd. Nem tudom mi bánt rajta — de bizonyosan nem haragudnál, ha Nemesem említeném. Ah — folytatta s ünnepélyesen emelte meg a kezét — az kenetes férfiú, az helyes, bölcs férfiú; csak hogy görbe a nyaka, tudod. De látod, mama, igazán szép a szeme „szemed mint a tenger mélye” — mondja a költő. Melyik is? Elpirulsz ugy-e?” — kutatva élénken ismételte — „elpirulsz?” Topp, okos mama, ugye megkaptam. Nem csinálhatsz te is ilyen rövid ujjú derekat? vénasszonyosan lesimitott hajadat nem ontod-e a homlokodra?”

És vigan felkaczagott s a gyapot-gombolyagot magasra dobta s ugrált utána a szobában. Aztán egyszerre megszorította a Lili nyakát s tréfálva mondta:

„Csak ne beszélj arról, kérlek, hogy te nem mégyisz férhez. Hát miért akarsz te vén lenni? Mert én férjhez megyek Lili, én asszony akarok lenni, kis főköttöt kötni, bölcsőt ringatni, „hája buba, hája.” Aztán te egyedül maradnál s pedig te szeretsz parancsolni s nem lesz kinek. . . .”

Lili felpirult a homlokáig: „Ez csúf beszéd és gonosz is, Etti.”

A leány megszegte a nyakát s sértően vágott közbe:

„Most jön a tanítás, miután már rendre utasított a néni. Nem vagyok elég leányos, elég finom, elég nagyságos. . . Tudom kérem, de tessék csak elmondani, türom, megszoktam. . . . „Egy Bán leányhoz nem illik” tudom. Mert a Bánok nem is voltak tán emberek? No hát én az vagyok s nagy leány vagyok.”

Egészen nagy leány volt és éreztetni akarta, hogy ő az. Mert őt mellőzték, bántották, uralták. Mert az apja nem volt apja, mert Lili nem volt testvére, hanem valami fensőbb személyt játszott. Hát nagy leány most és követeli a jogait. Tán jó volt Lili, de mért lett volna rossz? Tán szereti — de mért ne szeretné? Egy kissé engedetlen volt Etti s egy kissé ingerült. A Bánok nem hevesek, a Bánok bölcsök, a Bánok komolyak. Hát legyenek, ő nem az. Szeretett volna boszút állani valakin, nyughatatlan volt és vágyott új dolgok után. Szabadulni óhajtott — bárha semmi sem szorította, haragudni akart, bárha semmi se ingerelte.

Zongorázott s röppent az ujjai alól Chopin bájos andalgó zenéje. Ah, de ime ott álmadozik mellette Lili! Hirtelen rácsapott a billentyűkre s abba hagyta a játékot. Irigyelte, hogy hallgatják.

Festett. Homályos mély erdőt, lombos rejtekekkel. . . Lili elmerengve nézte: „Milyen szép lenne ott megpihenni.”

„Egyedül?” — kérdezte Etti, aztán végigrántotta az ecsetet a képen s kihatította a vásznat. A másik perczben viszont nyakába borult a mamának, megcsókolta szép szemét, finom arcát, keskeny ajakát s azt mondta: „Milyen jó vagy te.” Bocsánat kérés volt ez. bárha ingerült is volt, hogy mért jobb valaki. . . .

Ha baj fenyegetné Lilit, az élete árán is megvédené, de ő gyönyörűséggel csinálna neki valami boszuságot. „Jó vagyok-e?” — kérdezte magától. Ő jobb, mert mindenki szerette, de én szebb vagyok. És ő nem akar szép lenni. . . .”

Sohajtott. Bár akarná!

A Bán palota csak olyan komoly, csendes.

TÁRCZA.

ATTILA és NEVE

az ó-germán költészetben.

Irta:

DÖMÖTÖR JÁNOS.

(Folytatás.)

nagy hún király nevének következő alakjai maradtak reánk a görögben: Ἀτίλλας és Ἀτίλλας; a latinban Attila, Athile és Attile; gótban Athel, Attila, Athil, angolszászban Atla, ó-izlandiban Atli; a közép felnémet hagyományok Etzel és Etzele-nek nevezik. A magyar nemzet megmaradt tradícióiban és komikumaiiban szintén csak az említett névváltozatok fordulnak elő, melyekhez még a középfelnémetből átvett Etele járul.

Mielőtt a név variánsait egyenként tárgyalnók és etymológiáját megkísértenők az összehasonlító nyelvtudomány módszerének segítségével levezetni: legyen szabad röviden szólni az Atli név

szerepéről és használatáról az Edda Saemundina dalaiban. Az Edda hősi-dalai a hún-magyar kérdések tárgyalásánál és különösen az Attila irodalomban, minden más germán forrásnál fontosabbak, nem csak azért, mert legtöbb adatot szolgáltatnak, hanem azért is, mivel a későbbi keresztény, különösen középkori latin tradíciók romanizáló hatásának, a kis Izland hófödte bércei közt, a kisfüstös gunyhók fedelei alatt, leginkább ellen tudtak állani.

Az Eddában előforduló Atli név nemcsak a a hún király nevéül szolgál, hanem az Edda koppenhágai nagy kiadása szerint, neve: 1) Idmundr norvég comes fiának, 2) Hringr egyik fiának és 3) a hún királynak, Attilának. A tudós Egilson nagy glossariumában következőképp magyarázza: Atli = 1) regulus maritimus, 2) Thor, 3) nomen proprium viri est ab Atall, acer, strenuus (férfi név Atall szótól, mely a. m. szigorú, tüzes, éles.)

Ebből világosan láthatni, hogy nem oly névvel van dolgunk, mely speczialiter a hún király neve, hanem egy főnévvel, mely azonban használatos volt, mint tulajdonnév is. E magyarázatokon kívül már magában az Edda-dalok egyikében (Quida Haddingiaskata 15. str.) van egy etymologia. Idmundr fia, Atli, saját nevét így magyarázza:

„Atli ek heiti atall skal ek ther vera”

(Attilának hívnak, mert bátor (vitéz) vagyok.)

(Tehát atall adjectivumtól származtatta Egilsonnal együtt.) E szerint Atli név oly férfit jelent, kiben nyers természeti erő, merész elszántsággal s ügyesség és fontoló észszel párosul. Ezt a származtatást azonban igen elmés nép etymológiánál egyébként tekinteni nem lehet, bár nem egészen alaptalan — mint a későbbi fejtegetés során ki fog tűnni — mert annyi tény, hogy atall és Atli egy gyök hajtásai.

A győzelem dicsőségétől mámoros harcos úgy szereti vezérét, mint gyermek az atyját, ha ez személyes bátorsága és igazságos bánásmódja által meg tudja nyerni érzékenységtől elszokott szívét.

Erre a magyar szabadságharcz titáni küzdelmeiből is több példát lehetne említeni; én csak Bemet nevezem meg. Minden honvéd atyját látta az öreg hőshen s a mint ösmeretes: „Bem-apó”-nak nevezte.*)

Ha a szeretet e gyöngéd nevével tisztelték meg Bemet honvédei, miért ne hívhatták volna így Attilát húnjai? Hiszen Attila nagyobb hadve-

*) Erre, valamint Attila nevének gót eredetére Dr. Meltzl H. „Az Eddabeli Atlamál és a gót-izlandi hagyományok magyar tanúságai”-ban figyelmeztetett először.

Kevés ember nyitja kapuját. Az urnő maga az áldás — de kissé hallgatag. Miért nem kérdik Etti, miért nem az ő parancsát várják? Mert Lili az urnő.

Eh! Etti megcsipi maga-magát. „Milyen rossz vagy, be irigy vagy. . .” Szeretné, ha megdorgálnák.

„Édes kis mama, te jó, okos mama, add ide a kezedet. No, add ide, nézz a szemembe, látni akarom a lelked, mert neked látszik a szemed tükrén át, de az enyém nem látszik ugy-e? De te szeretnél engem tudom, ha látnál is. . .”

Aztán átöleli a nyakát s az ablakhoz von-szolja:

„Az igazi anyám sem lett volna jobb, mint te — s én se lettem volna jobb ugy-e? Néha rossz vagyok, de te tudod, hogy szeretlek mama. . .”

Lili rá mosolyog: „Tudom, gyermek vagy — elhiszem, nem is bántottál. . .”

„Ah, számba sem vesz” — gondolja boszusan és beharapja az ajakát.

Az utcán járnak-kelnek ez emberek. Etti megjegyzéseket tesz rájuk.

„Hogy szeretnék közöttük lenni, kacagni, mulatni, de ez a bolond rang ide rekeszt. Legyünk fenségesek! hát te szeretsz mama fenséges lenni? Nem terü ez neked? Ah — kiált fel hirtelen s újával a piacra mutat — ott jönnek; látod mama?”

Deé és Nemes mennek a tágas piacon egy csoport fiatal ember társaságában.

Etti kutatva néz a mama szemébe. Megrezen-t, a mint meglátta őket . . . vajjon melyikert?

Nemes a sor szélén megy, egy lépéssel hátrább a társainál. Nem ügyel a beszélgetésre, hanem a földet nézi. Deé hangosan mond valami mulatságos dolgot.

„Látod mama őt hallgatják mind, milyen sugár, hogy kiválik. . .”

„Erőszakos és követelő s bizonyosan csak hiúságból beszél, hogy más ne beszéljen, a hol ő van; különben restebb, hogysen mulattatni akarjon valakit.”

„Ah, milyen szigorú vagy.”

„Úgy tartod, hogy igazságtalan vagyok?”

„Egy figyelmesnek találom és kellemesnek.”

Lili vállat von és leül. Nem akarja, hogy erre vegyék ott lenni, szemével azonban figyelé E-

tit szüntelenül. A leánya mosolyogva int le és megbólintja a fejét. Akkor hirtelen teljes érdeklődéssel kéri:

„Köszönt? Köszöntek?”

„Kiváltak a társaságból, ide jönnek.”

BODROGI KATICZA.

Budapest piacán
Egy öreg istráza:
Mit strázsálsz, mit őrszsz,
Te öreg istráza?
Látod, mit őrizek
Egy hat lovas hintó,
Abba fog felülni
Hát szép székely leány,
Abban fogják vinni
Őket veszteszteni,
Bizony köztük lesz
A Bodroginé lánya,
Bodrogi Katicza.
Ahajt csak érkézik
Tizenkét katona,
Czifra öltözetben
Hát szép leányt hozza,
Szépen beülteté
Aranyos hintóba.
Vágjad kocsis, vágjad
Hát szép paripádat!
A fővevő helyig
Egy is meg ne álljon,
Hát megunt szeretóm
Vesztire találjon!
Ahajt megszólala
Bodrogi Katicza,
Hallod-e, hallod-e,
Te bojér kocsisa!
Ne vigy el te minket
A hóhér házába,
Vigy a helyett haza
Kis Magyarországra!
Van nekem egy bátyám
Nagy-bodrogi Tamás;
Aranynyal, ezüsttel
Megfizet ő téged,
Holtig urason él
Egész nemzetséged!

*

Nézz ki szógám, nézz ki
Palotám ablakán,

Ló dobog a hidon
Vendégem jó talán!
Gazd' uram, nagy uram.
Kedves vendég biz' a;
Katicza kisasszony
Most érkezék haza!
Menj ki szógám, menj ki
Palotám ajtaján,
Mondd meg, be ne jöjjen
Hozzám az a leány!
Ha esztendeig volt
Bojér szereteje,
Nagy-bodrogi Tamás
Szóba nem áll vele!

(Korond. Udv. m.)

SZÉP ILONKA LEGYEZŐJE.

(Reminiscenciák az elmúlt farsangról.)

Irta:

ZILÁHI GYULA.

imankós rideg téli est volt.

A lámpák üvege vastag könyeket sirt.

Az eső hóval, — a hó esővel szállt alá.

Óriási mozgó gombák gyanánt, esernyők árnyai surrannak végig a falakon s alattok az elemek ellen menhelyet kereső urak és hölgyek sietve rohannak tova.

Miért ez ünnepi hangulat? E szokatlan mozgalom? s bérkocsik robogása miért zavarja ma a sétatérutczának — e negyedik évszakban — olyanira megszokott csendjét? — — —

Úgy van! — Hisz ma „ujvilági” estély tartatik. Mily örömmel sietnek boldogok s talán boldogtalanok is, hol az előbbi, hogy gazdagítsa azt, mit az utóbbi csak keres.

A kivilágított nagy ablakokon, a dűsan kiömlő fényes sugarakkal vig hegedűhangok lopózkodának ki mintegy megaranyozva a vén gesztenyék hóval fedett ágait s kaczerán csalogatva a szegény didergő halandónak hallgató füleit.

Az ablakon betekinték, a melyen a dűsan gyöngyöző gyémánt-cseppek ezer vszfénnyel su-

zér volt, mint Bem; s bizonyára oly igazságos és jó is volt katonái iránt. Azt pedig igen jól tudjuk, hogy a hún király szolgálatában igen sok gót, alan és más germán zsoldos és szövetséges volt. Ezekkel — Jordanes szerint — igen jól bánt, s így ők is atyjoknak nézték és nevezték. Lefordították e szót saját nyelvökre: gótra és így származott az „Attila” név, mely aztán Attila hírével együtt elterjedt a szélrózsa minden irányában. Az ekként keletkezett állandó melléknév végre elnyomta az eredeti tulajdon-nevet. Hasonló névcsere számtalan példát szolgáltat kivált a görög-latin, de általában minden nép mythológiája.

A gótban atta apa, ős (A gót „Mi atyánk” Atta unsar). Megfelel ennek az ó-indusban attâ (anya), mely módosult bár jelentményében, de alakra nézve ugyanaz. A többi germán dialectusban is meg van: az ofném. atto (aty), ó-izland att (genus, strips, familia. Egilson); a középfném. atte, korai újném, ett vagy ette; és a népma is használja az etti kifejezést. Mindezek jelentése a. m. apa, apó.

Az Attila név ettől az atta szótörzstől van alkotva a gót il, illetőleg ila kicsinyítő képzővel épen úgy, mint vulfoból (a. m. farkas) Vulfila (mai alakja Wölfele.) Így alkotvák: Totila és Tratila tulajdon-nevek is.

Az eddigi fejtegetésből önként következik azon állításom igazsága, hogy úgy Attila, mint Atli, Etsel v. Etele tősgyökeres gót, illetőleg germán szavak és annyit jelentenek, mint apácska, apó.

Hanem „audiatur et altera pars”!

Thierry A.*) szerint az Attila vagy Athel név, melyet Mundzuch fia viselt, nem más, mint a Volga neve. E folyónak maig sincs más neve a tatárnépeknél. Kevés eltéréssel csaknem így gondolkozik nagy tudósunk, Vámbéry Ármin is. Halljuk saját szavait:

„Attila (Ἀττίλας) a híres hún király neve. A görögös vég:ας elhagyásával, tulajdonképen Attil vagy Atil fogadható el névnek, de még ez alakjában is ellenkezik a török hangtan fonetikai törvényeivel; hitelesebbnek látszik az ó-német Etsel vagy a magyar Etel már azért is, mert az ó-török Etil, Itil általában annyi, mint: nagy folyam s egyúttal a Volga nevé is jelenti. Thierry véleménye csak annyiban fogadható el, a mennyiben a hún király neve jelentésileg a „nagy folyó” fogalmát és így nem kizárólag a Volgáét tartalmazza, s viselőjének is bizonyosan, mint Dsengiznél, csak később adatott, valószínűleg gyors és hatalmas pálya-futásának jellemzésül.”**)

*) Attila tört. ford. Szabó K. 45 lap.

**) A magyarok eredete. 40 lap. — Nem fogadva el Vámbérynek az Itil szótól való származtatását, és az Attila

A mint láttuk maga Vámbéry is elismeri, hogy a hún király nevének Attila alakja nem egyeztethető meg a török fonetika törvényeivel. Vámbérynek ez állítása erős negatív támasza fejtegetésünknek.

Azonban, hogy az „ó-német” Etsel és a magyar Etel azonos volna a török Etil vagy Itil (nagy folyam) szóval épen fonetikai törvények alapján lehetetlen, mert hogyan lehet Etsel az Etil-ből? Honnan került belé a „z”? E betű szerves része a névnek a középfném.-névben. A gót Attila-nak középfném.-ben Ettelin felelne meg szóalakra nézve, azonban ezt sehol sem találjuk Attila neveként használva; hanem csak az Etsel és Ezele alakokat, melyek az ó-izlandi Atli, angolsz. Atla-val együtt, az Attila névnel később keletkeztek; illetőleg mint meglevő névalakok (Thórr vagy Tyr isten melléknévei) később lőnek felhasználva a hún király nevéül és egy más szótörzstől, bár ugyanazon gyöktől származnak, melytől Attila.

(Folytatása következik.)

hún nevének feltalálását — adatok hiányában — egyelőre nagyon is kérdésesnek vallja: legyen szabad itt a magyar atya mellett a török-tatár ata és fin at'a szóalakokra és az Ete vezér nevére figyelmeztetnem, melyet Vámbéry az idi, iti (ur) szókkal fűz össze. Attila hún cognomene vagy talán épen neve e szók gyökével összefüggvén, innen alkották a germánok a megfelelő „Attila” nevet.

gárostak felém Karnevál hercege kísérőinek csilagnál fényesebb szemsugarait, eszet, szívet rabló tekinteteit.

A szilaj zene, a vigság és öröm fel-felcsapkodó hangjai mint egy szatirikusan visszhangozák a kün uralkodó rideg szombat-estnek irigy zúgását.

S mintha engem is gúnyolnának a hangok, hogy miért nem veszek részt a vigság és öröm zajában...

A zene keringőt hallat, midőn óvatosan télig megnyílik egy felső ablak s én lágy sivitással, gyözelmi mosolylyal a terembe voltam: mert én mindenütt ott vagyok... Én... a léghez.

Besurranok a legtitkosabban elzárt boudoirok kaczér függőyei közé.

Az illatos légkörű salonokban, fényes termekben, a nyomorult szalmakunyhókban otthon érzem én magam s titkaikat bírom.

Kihallgatom a legtitkosabb szerelmi találkákat csevegéseit. Ép úgy ismerem a diplomata vitakozzásait, mint meghallom a féltékeny férjek és aszszonyok szemrehányásait.

Én mindent tudok, hallok és látok; előttem titok nem létezik.

De legyenek önök teljesen nyugodtak, mert a hol kell, ott discret és lovagias vagyok.

De mindezek mellett is nem állhatom meg, de rossz néven sem veheti tőlem I... kisasszony — s ma már el is mondhatom — hogy parányi kis legyezője mily nagy és jelentékeny szerepet játszott egy ifju jövője s talán élete felett...

A fényesen kivilágított terem függőyein végig simulék s üdvözlém lanyha érintéssel Kolozsvár szépeit, kik elragadó bájjal, könnyedséggel, igéző negéddel lejték a táncot...

Ki ne emlékeznék azon vig estélyekre, hol nem egy fiatal szív első dobbanása hangzott el boldogan.

Elragadó látvány tárult a szemlélő elé. Itt egy boldog ifju pár édes gyűgyögése hallatszik, mellettök szilaj kedélylyel surran el egy másik. Mig édes szerelemről suttog egy harmadik, addig szenvedélyes gyorsasággal lejtik a többiek a „mámorent“, szenvedélyesen karolva át egymást s féltelen szilajssággal engedék át magukat a tánc gyönyöreinek. Ki táncolni szokott és tud, csak az képes felfogni a valódi gyönyör és élvezet nagyságát, csak azt tudja, minő kellemes érzés tölti be a szívet, midőn szeretteink karcsu derekát átkaroljuk és édes terhünkkel szélgyorsasággal tova repülhetünk, édes mámorba ringattatva az arcunkra omló illatos fűrtök által, melynek érintésére felpezsdül ereinkben a vér s lánggra lobban szívünk minden érzése.

A jó kedély, az öröm, a boldogság sugárzik ma este minden arczon s így magyarázható az, hogy nem veszi észre senki sem azon halvány ifjut, ki egy oszlophoz támaszkodva, a függöny árnyából összefont karokkal, könybe lábbadt nagy ábrándos szemekkel folyton keres valakit. — Talán szíve bálványát, élete édenét?

Most megtalálta őt... Oh, azok az annyi szenvedést eláruló szemek mily örömsugárzó vágygyal merednek ama sugártermetű fehér ruhás lányka felé, ki őt észre sem látszik venni, ki mint egy vidám pille repked a teremben fel s alá, tánczol és ugrál; fogadja az udvarló ifjak sergét, tánczol mindenkivel, oly elragadó bájjal, könnyedséggel, mintha nem is a föld szülöttje volna ő, hanem egy ismeretlen hazából szállt volna le hozzánk.

Kipirult arczáról a vigság, az öröm magas glóriája tündöklök. De ha tudná, hogy minden ne-

vetése egy-egy gyilokszuras, — vigságának özöne egy méreggel telt tenger ama szegény ifju részére, ki oly közel hozzá bódultan hajlja nemes, tűz-forró homlokát a hideg érzelken oszlophoz.

Ha tudnád te szép leány, hogy egy ifju, ki szíve szent érzelmével oly hön imád, csak azért van ez estélyen ma jelen, hogy még egyszer láthasson, hogy magával vigye egy pillantásodat, vagy talán egy gyöngéd szózatod, mint egy üdvözítő lelket egy szebb, egy jobb világba, hol vége fog szakadni földi nyomorának s oly sok szenvedésének.

S ha mindezt tudnád, talán nem lövelnéd szikrázó tekintetedet csábos mosolyod kíséretében ama szőke ifju felé, ki ép most siet feléd s könnyedén karját nyújtva egy „négyest“ ajánlott fel.

A táncot vigan járják.

A halvány ifju lelke mindinkább elszorul.

Gyorsan peregnék az évek s nem térnek vissza soha többé. Az öröm és a bánat olyan, mint a nap s az árnyék. Az öröm napja hamar leszáll, de a bánat árnyéka sokáig kísér. Emlékezel, mikor csalogatott a mező őszi délibábjá? Ujjongva futottál utána s emlékezel, mi volt?...

Egy nehéz sohajt hallatott s tántorogva távozni készült. De egy ismeretlen érzés újra lebilincselé egész valóját.

Mozdulni nem tudott. Arcza mindinkább halványodott, ajkai remegtek, érthetetlen szavakat mormogott fogai között s csaknem öntudatlanul kergeté fáradt szemével a tánczoló sorai között azt a fehérruhás leányt.

Szegény fiu!

Mivel érdemelted te meg a sorstól adáz kinjaidat?

Fősvény s mily irigy volt a végzet tehozzád!

Szüleid már a boldog örök álmod aluszzsák csendesen, itt hagyva téged árván, elhagyottan.

Szegényebb vagy a koldus gyermekénél, mert téged nem tanítottak koldulni.

Éhezve sokat, fázva, nyomorogva saját szorgalmad által végezted iskoládat. S most, midőn egy évad van hátra még, befejezni azt nem tudod.

Szived is fellazadt s jogait követeli, jogait, melyeket kielégíteni képtelen leszel.

Szegény fiu! — megtört, életunt levél.

A zene elmúlt. A tánczosok fáradt tánczosnéjokat a legyezők gyors csattogásai között vezeté a pamlagok felé, hova önmagukat is hanyagul veték le.

Mások sétában kerestek üdülést vagy frissítőt vettek.

A szóltan merengő ifjut egy pajzán legyező érinté...

Főlretten I... kisasszony, a bájos fehér ruhás leány, igéző mosolylyal állt meg előtte.

— Ah! — hát maga itt van? nem is vevém észre. Miért nem tánczol? Oh én kitünőleg mulatok. Na már megint az ábránd világában képzeled magát? Higyje el nekem, hogy az ábrándozás...

— Az élet megrontója! — tökéletesen igaza van nagysád! — szólal meg egy szeles urficska, ki e pillanathban érkezett az előbbie közé...

A zene szól! — Mazurka! — Szabad kérem nagysádot egy tour-ra. — S mielőtt ellebbnének, a nő elejté legyezőjét; — tánczosa nem véve azt észre, mint villám tova rohan.

Az ifju öntudatlanul ragadja fel a földön heverő legyezőt; de szemei folyton csak ama nőt kísérik, ki ma mindenki által ünnepeletetik. Hisz' a

legjobb tánczosnok, a legszebb leányok egyike ő. A tánczosok kézzől-kézre adják.

Szívét, lelkét érzé szétszakadozni e látományra az ifju. Esméletét vesztve rohant ki a teremből.

Egyedül érzé szegény magát az utca közepén. A távoli zene-hangokat mintegy kikaczagva őt... szipitá felé az irgalmat nem ismerő hideg éji szél.

Örülten rohant ama nyomorult kis lakás felé, hol oly számtalanszor viradott meg a munka mellett, boldog reményeket táplálva szívében, hogy ha majd állást nyer, talán boldog is lehet. De már oly hosszú idő mult el és semmi segély; honnan várhatott volna? — szíve is megtörtött; s most minden reménye veszve van.

Küzdeni tovább nincs erő.

Elvégeztetett. — — —

Esméletétől elhagyatva rogyott le szobája padlatán.

Midőn magához tért, fényesen világítá meg a felkelő nap halvány arcját. A kis legyezőre tapadt tekintete, melyet még most is görcsösen szorított lázasan dobogó szívéhez.

Esmélt. — Mindent tudott.

Elbűcsuzom tőle. Egy Isten hozzád kíséretében talán megmondhatom neki, hogy mennyire szeretem. S bírom őt mégis oh hogy nem lehet!

Szíve összeszorult, egész lényében reszketett szegény. — — —

Eh! hisz csak a legyezőjét viszem vissza.

„Szabad!“ — Az ajtót megnyitá s belépett. Zavara és meglepetése a tetőpontra hágott, midőn I... kisasszonyt egy idegen urnő jelenlétében s egy 7 éves kis leányka társaságában találta.

A kölesönös bemutatás után, a tán már előbb elkezdett beszélgetést I... kisasszony folytatá:

— B... ur! lássa ön elfogadhatná csupa — „szórakozásból“ — ő nagyságánál az üresedésben lévő nevelői állást.

Az ifju arcán egy remény-sugár villant át.

A kis 7 éves leányka bizalmasan tekintte fel reá nagy szemével, kit ő homlokos csókol.

— Ön nagyon jó, bácsika!...

Ma egy év mult el.

Az ifju nevelő szorgalma által tisztas állást vívott ki magának s ama végzetes est évfordulóján I... kisasszony mindent megtudott. Könyes szemekkel borult ifja karjai közé a most nem szilajvig ugyan, de nagyon boldog kis leány.

Sokaknak meggyőződése az, hogy a szerelem, a zománczos édes szerelem megszűnik a házasságban.

Ők pedig arról álmodnak, hogy a szerelem rózsája legteljesebb a házasságban.

S azt a nők mondják!... A nők virágok.

A mi jóság, a mi édes, a mi hűség, a mi szép... annak csak egy a neve: s az a nő!

S most csak azt kívánja — holott eddigszerette a társaság vigságát — hogy legyünk mindig egyedül — kettőn. Az ifju megfogadá, hogy úgy lesz.

Regény — dióhéjban.

Irtta: ABONYI Á.

Ilyen szép a Duna így este tájban.

A habjaiban fürdő ezer, meg ezer fényes csillag, mintha külön egy-egy villi volna aranyozott csilló szárnynyal; és mikor a szél megindul, gyöngéden végig suhanva a király-folyam tükrén, az ezüst szegélyű fehér habfodrocskák közt ide-oda rezgő csillagfény, mintha tündér tánczot járna.

Körül a táj is elcsendesült már.

Csak a Duna tulsó oldaláról hangzik át olykor néha távoli furulyaszó, melynek elmosódott dallamát majd áthozza az esti fuvalom, majd elröpíti, ki tudja hová. . . Az ember hallja, érzi s ez alatt elfelejti a köznapi élet kicsinyes bajait. Az egyhangú, csöndes hablocsogás, a természet fonséges bája Istenéhez ragadja a lelket s megtisztítja a portól, mely a földről szállott rája és olyankor mesét kérdez a lélek: mit beszél a hablocsogás, miért ingatják leveleiket a folyam-parti cserjék, bokrok, mért dalol az „erdők szíve” olyan nagyon szomorúan? Ki tudná azt megmondani. . .

Amott a Duna egyik hajlásánál kopár sziklabércz hajol ki a víz-tükről fölé. Mondják, hogy ott lakik a vízi tündér, a ki már sok deli ifjat ragadott magával le-le mélyen a Duna fenekére és nem eresztette őket vissza többé.

Éjfél táján, mikor sehol semmi élő lény nem zavarja a táj magasztos csöndjét, arról a kopár sziklalomról hallani azt az édes-bús, fájó dallamot, azt a szivig ható panaszos hangot, melyet a vízi tündér kísér arany kobzán, ifjak vesztére, szerelmesek elkárhózására.

Nem jó azt meghallgatni.

Aztán, ha a tündér kiseri magát odafönt a béczen, kiterjeszti átlátszó fehér szárnyait és leszáll a vízbe, a Duna vizébe — fürdeni és uszkál csengő kacajjal a habok között, sokáig elüldözve egy-egy gyámoltalan halacsát, ha azt végzete közelébe vitte. Majd megint csak dalolni kezd: kaczerán, vigan, csábitóan. . .

. . . Jere hozzám, siess hozzám, te szép lányka, te szép ifju, olyan jó idelelt a habon, olyan jó odalent a víz alatt, a hab alatt, a Duna fenekén. . .

Nem jó azt meghallgatni.

*

A tündér sziklájától mintegy rövidke félóránnyira van a Draskóczyi kastély. Komor, szürke épület az, még a régen tova tünt idők maradványa.

A körülötte levő roppant park épen olyan szomorú benyomást tesz a látogatóra, mint maga a kastély.

Ha valaki végig megy azok alatt a vén fák alatt, melyek mint egy vadon erdő veszik körül aszürke épületet és látja az itt is, ott is romban heverő szobrokat, az elromlott szökőkutakat, önkénytelenül is arra gondol, ha vajjon így volt-e ez mindig, ilyen kihalt volt-e az a kastély, ilyen elhanyagoltak valának-e azok a fehér hidak, melyeknek most csak darabjai vannak még meg?

És aztán senkitől sem kap reá választ.

A kastély kottós szárnyú főkapujától nyil-egyenesen vezet egy gyepe födte út ki a Dunához. Azon az úton most egy férfi halad végig szótlan komorsággal.

Ez a hallgatag férfi Draskóczyi Victor, az egykor hatalmas család utolsó tagja. Bátyja félév előtt erőszakos halállal mult ki; agyon lötte magát. A világ százféle okot keresett, de csak ő tudta a valót, melynek fájdalmas terhét félév óta viseli némán, nem panaszkodva senkinek s visszautasítva minden vigaszt.

Szoborszerű szép arcával, férfias természetével egy-

kor az előkelő világ ideálja volt, — éles esztétől sokat várt meggyéje, családja, sokat vártak barátai és —

És aztán mindnyájan, mindenki megcsalódott benne. Bátyja szerencsétlen halála után, egyszerre megváltozott, odahagyta a fővárost s eltűnt nyomtalanul. Csak később tudták meg, hogy ide a Duna meletti vén kastélyba vonult a világ elől, de hiába találgatták, hogy miért.

Egy ideig emlegették, sajnálkoztak felette, majd később — mint az rendesen történni szokott — feledve lőn.

Családja sem kívánt hallani róla.

Mikor észrevették, hogy hiába hívják vissza, hiába kérik, hogy testvér-bátyja halála után az ő kötelessége elfoglalni helyét, — felhagytak a kéréssel, s tudtára adták, ha elszakadott tőlök, nem ismerik többé.

Sok nagyravágyó tervet döntött rommá, miként bocsátották volna meg neki!

Midőn az üzenetet tartalmazó levelet elolvasta, keserű mosolylyal szakította ketté, — s bedobta a tűzbe.

Ez volt rá a válasz.

És ennek fél éve már. Fél év óta nem mozdult a kastélyból sehová, nem érintkezett az emberekkel, került mindenkit s őt is elkerülte mindenki. Az emberek nem szeretik a szomorú arcokat. . .

Négy hó előtt beteg lett, félrebeszél. Komornoka ijedten szaladt át segélyért a szomszédban lakó öreg Tárnok Istvánhoz — egy szegény nemeshez, — s az öreg készségesen át is jött leányával, Hedviggel és megteint mindent, a mit tehetett.

A beteg csodálkozva szemlélte világos perczében a körülte résztvevő szorgossággal foglalatokodó idegen arcokat. Hálás mosolylyal köszönte meg részvétüket, hosszasan nyugtatva szemeit az ifju leány félig komoly, félig gyermetes úde arcán. Aztán újra elvesztette eszméletét s beszélt össze-vissza mindenféle érthetelenséget. Az öreg ámulva hallgatta.

— Hedvig, hallod? Valami asszonylyal bajlódik szegény. Ha! Olgának hívják. . . szegény ember — Nem egyszer egész éjjeket virasztottak az ifju mellett, hallgatva szakgatott lélekzését, s meg-megriadvan olykori kiáltásaitól.

— Mintha üldöznék, úgy tesz — mormogá az öreg nemes, míg leánya a jeges köteléket illesztő gyöngéden a beteg homlokára. Régi történet — folytatá az öreg félhangon — szeretett, nem szerettek, mi van abban. . . Mi az?

Hamar!

A beteg felkelni próbált. Az öreg csak nehezen tudta visszatartoztatni erőszakkal.

— Maradjon, maradjon. . . soha se' gyógyul meg, ha nem engedelmeskedik.

— Nem megyek veled — dadogá az ifju, láztól hevült arcczal.

Az öreg nemes fejet csóválta rá. Azt képzelte, hogy érti, pedig semmit sem értett. És ez így tartott három hétig. A negyedik hét egy délutánján már látogatóba ment át az ifju ápolóihoz, forrón megköszönte a nyújtott segélyt. Később ott tölté ideje nagy részét. Kedélyén olykor leverő zsidbadság vett erőt s ilyenkor hiába akart az ifju leány mosolyt csalni ajkaira ártatlan tréfáival, máskor azonban minden átmenet nélkül lángoló harag önté el arcát, s hevesen tört ki a szivtelenség ellen, mely sirba úzó testvér-bátyját.

— A nyomorult! — csattant fel villogó szemekkel.

És ha a lányka félénken megkérdezé: miért haragszik, mintha álomból rázták volna fel, végig simítá halvány homlokát s kitérő választ adott.

— Semmi, elgondolkoztam. . .

Aztán köszönt s szótlanul elment. Az öreg nemes fejcsóválva nézett utána, de semmit nem tudott

magának megmagyarázni. A sok egymást keresztező ellentét, melyet az ifjában tapasztalt, összezavarta vizsgálódását s mély szánalmat érzett iránta, a nélkül, hogy tudta volna: miért szánja.

— Nagy baja lehet, nagy baja. . . mormogá elégedetlenül.

A leány mélyebben hajolt munkája fölé s nem felelt. Az öreg ránézett.

— Könyes a szemed Hedvig —

— Nem, nem atyám. . .

*

Draskóczyi Victor mindennap ellátogatott az öreg nemeshez. Néha esténként is, mint most. Végig ment a park főútján, a szomszéd kertbe, a hol már vártak reá s aztán hárman kimentek a Duna partra, s nézték a hatalmas király-folyamot, mely lefelé kigyózdott nyugalmas lassúsággal a messzeségbe.

Az öreg nemes leült szokott pihenő padjára s csakhamar tenyerére hajtott fejével álmodozott — ébren, talán ő sem tudta, miről. . .

Draskóczyi Victor tovább haladt a tündér sziklájára felé, koronként beszélgetve csak a leánnyal, a kit karján vezetett. A szikla alján egy kópárkány volt. Arra leültek. Az ifju hosszasan nézett a habokra, miként siklik tova egyik fodor a másik után, miként törlik meg a szikla tömör oldalán, széles gyűrűkben csapva megint vissza, ezer változatban. . .

Sokszor elnézték ketten e szeszélyes játékot.

— Nézze Hedvig, ott, ott — milyen örvény — suttagó az ifju, megragadva a leány kezét.

Úgy reszketett az a kis kéz.

— Milyen jó ott, folytatá elgondolkozva; pillanatul mulva felemelte fejét s ekkor már megvető mosoly játszadozott ajkai körül.

— Gyávaság. . . ugy-e az, Hedvig?

— Igen Victor — suttagó a leány.

— Én még semmit sem mondtam el önnek Hedvig; a mi a lelkemet nyomja, a mi fáj, arról soha sem beszéltem — mondá percznyi hallgatás után az ifju, pedig ön oly angyalian jó volt hozzám. Hallgasson meg — tevé hozzá nyersen. A bátyám meghalt, mert szeretett. Szeretett egy szép kaczer teremtést, a ki csak játszott vele. Olgának hívják. Ez a nő kigúnyolta odaadó mély vonzalmát, kikaczagta kéréseit s szivtelen kegyetlenséggel azt felelte neki, hogy soha sem lesz neje, mert engem akar. . . Az ifju elfödé arcát kezével s úgy suttagott tovább.

A bátyám meggyűlölt. Azt hitte, én töröm össze boldogságát, én, a ki lelkemből szerettem mindig, mindig. . . Hiába mondtam a valót, nem hitte. Mondtam, hogy az a nő örült, ha reám számít, mert gyűlölm, utálok — nem használt. Egy éjjel halva találtuk szobájában: agyonlötte magát, — a nélkül, hogy nekem egy békülő szót mondott volna, a nélkül, hogy hitelt adott volna nekem, meghalt szivében haraggal ellenem s a csalódott boldogság végtelen keservével gyilkosa ellen. . .

— Irtóztató!

— Úgy-e irtóztató — folytatá égő szemekkel az ifju, — ha a fővárosban maradok, a világjoggal tarthatott volna e nő büntársává — a ki nem szünt meg közeledni hozzám — és én nem tudtam volna e vádat visszautasítani. Menekülnöm kellett. A mit családomban körében elvesztettem, azért kárpótolhatom magam; de, Istenem! ki ad nekem kárpótlást a sok álmatlan éjszakáért, melyek alatt szerencsétlen bátyám végzete kinzott; ki ad kárpótlást a gyötrelméért, melynek minden keserve szivemben sajog és vádol és nem hagy pihenni, nem hagy elfeledni! . . .

Az ifju odahanyatlott a hideg kőre.

— Én, Victor. . . rebegé a leány.

— Te. . . szeretsz? . . .

A leány közelebb simult hozzá. Engedte, hogy az ifjú átölelje s csókolja ajkát lázas szenvedélyvel.

A Dunán ezer csillag-fény tánczolt a fehér hab-fodrocskákon...

— Hedvig! — hangzott a távolból. Draskóczy Victor felriadt édes álmából; zavartan nyujtá karját a leánynak s csakhamar, együtt az öreg nemessel, elhagyták a partot. Az elválásnál hevesen szoritotta meg a leány kezét.

— A mit mondtam — sugá halkan — temesd el...

— Örökre.

(Vége következik.)

A BÁNYATISZT.

Dráma 3 felvonásban.

Irta: *

(Folytatás.)

HARMADIK FELVONÁS.

Első fele.

Történi: Killérpatakan.

Majd egy évvel később. Az Andorék szobája, középen és jobbról ajtóval, mindenütt a szükség és nélkülözés jele. Délután.

I. jelenet.

Andor, egyedül.

Andor (kimerült arczzal, dolgozó bányászruhában az asztalnál ül; előtte egy darab érc, kalapács, bányamécs stb.)

Talán, talán... És mindig csak talán!

(Az ércze néz.)

Hu remény. Ah, ebbe' sem hiszek! Bár

Világos mint a nap, hogy gazdag —

Két hónapig maradna így csupán

S tisztázva lenne mindenem...

S ah, akkor... vége a nyomornak,

Kaczagva nézek a világ szemébe,

Szegény nyomorgó angyalommal együtt...

(A fali órára néz.)

Hat óra mindjárt s még se jött haza...

De hadd maradjon! Addig is felejt

Siralmas sorsát, melyre juttatam...

Talán, ha akkor... (már közel egy éve!)

Elrohanok, hogy híremet se hallja

S Kálmán nemes, feláldozó szívével

Fel nem világosítom őt ügyemről:

Megvet, lenéz; tán elfelejt s talán

Ha boldog is nem, legalább nyugodt lesz!

Nem nélkülöz, nem hagyja el szülőjét

Értem, a ki csak inséggel s nyomorral

Tudtam adózni nagy szerelmeért!...

De mit tehettem volna egyebet?

Ott hagyjam őt, a tiszta lelkü angyalt,

Rút számítások martalékául,

Hogy annak az alávaló sviháknak

Dobják oda néhány ezer forintért?...

(Feláll.)

Ah, istenemre nem!

Lett volna bárki, a ki ellenem száll

Birásaért: csak láttam volna, hogy

Becsületes és tiszta szándoku —

Lemondok róla: én kérem: feledjen!

De így?... Az isten nem haraghatik.

(Bár folyton is ver sujtoló kezével),

Hogy — mert akart — elhoztam őt magammal...

Hiszen reményem is volt, bár kicsiny,

Hogy nem fog ez soká így tartani.

Hibás vagyok-e, hogy csalódtam újra

S újra és újra több csapás zúdult rám?

Ah, mindenható!

Talán nem is vagy ott, a hol hiszünk!

Mert, hogyha volnál, volna lelked is,

Mely könyörülne azokon, a kik

Nem vétkezének, soha ellened!

Uram! Ha sorsom könyvében csak egy,

Egyetlenegy piros betűvel írt lap

Van is, a melyben jövőmben üdvre szól:

Tépd azt ki onnan, tedd be az övébe —

És az övéből minden gyászlapot

Tégy az enyémbe, hadd szenvedjek én!

A mi öröm csak várhat még reánk:
Legyen övé mind, nekem semmi sem kell,
Felejts el engem!...

(Az érczet fölveszi.)

Megyek! Már nem bírok tovább is

Várakozni,

Ki tudja: nincs-e valami baja?

II. jelenet.

Joóné, Ella, Andor.

Andor (a mint belépnek.)

Pá, kis életem!...

Joóné (félre.)

Na ni! Korábban itt van, mint hívők!

Ella.

No hát mi az? Mi itthon kuttogunk?

Miért nem jöttünk rögtön át Idához?

Tudta, hogy mára ott leszek ebéden...

Andor.

Ép most akartam...

(Asztalhoz megy, az érczet leteszi.)

Ella (ezalatt egy levelet nyujt át hirtelen Idának s halkan.)

Ne, téged illet: te hozd fel neki...

Joóné (halkan.)

Bohó! Na bizd rám csak!

(félre.) Különbem nem esodáalom...

Andor (visszatér.)

Ella (Andorhoz megy s szeme közé néz.)

Elfáradott ugy-e?

Szegény! (Idához.) No nézd, mi halovány megint!

Oh, maga lelkem annyit dolgozik!

Rosz Andorom! Nem kiméli magát!...

Joóné.

Ugy, úgy! Csak szidjad, édesem, nagyon rosz!

Andor.

Én — rosz vagyok?... Igaza van Ida!...

Joóné.

Na, na! Csak nem kell félreérteni!

Őn minden szót úgy fontolóra vesz —

Ella.

Bocsásd meg neki; hisz tudod: ilyen.

Joóné.

Eh, hagyjuk ezt most; ne legyen gyerek!

Inkább arról beszéljünk, a mivel

Férjem lepott meg éppen az előbb —

Andor (szeme mindig Ellán.)

Neglepte? És mivel?

Joóné.

Ni ni! Nem úgy tesz, mintha mitse tudna —

Oh, oh! Beh különös!

Ella.

Hogy is tudhatná, hogy ha nem beszélsz?

De ülj le, édesem —

(Leülnek)

Joóné.

Az új szerencse... no!...

Andor.

Hogyan? Maguk már tudnak is felőle?

Joóné.

Hát persze, hogy tudunk —

De mondja csak, magának elhiszem,

Valóban gazdag az a véna, melyre

Ma bukkanának? Sok aranya van?

Andor.

Úgy látszik. Éppen hoztam is belőle,

Hogy megmutassam Ellácskának is —

Ella.

Hol van?

Andor (elhozza.)

Itt van: ez az itt ni —

Joóné.

Hadd lám... (hamiskásan.) De már csak

Mint az előbb állítam! Oh maga!

Ella.

Hát nekem hozza csakugyan, szerelmem?

Köszönet érte! (Megcsókolja.)

Joóné (nézi.)

De mondja csak: miből

Tudják meg azt, hogy melyik milyen ércz?

Tán látható valami rajta? Vágy mi?

Andor.

Természetes. Ez ér itt, látja, ez,

Mely a közepén vastagon huzódik,

Ez az arany, a többi réz, ezüst, ón...

Ha mind ilyen voln' egy pár hónapig

Az a hegyoldal, a hol ezt találtuk:

Gazdaggá tenne mindnyájunkat...

De hát ki tudja?...

Joóné.

Bár olyan volna bányájuk egészen!

Megérdemelné annyi fáradság

S az a sok költség, mit beletemetnek.

Ella.

Bizony, legalább azt a pénzt lehetne

Csak visszakapni, mit befektetünk!...

Joóné.

S főképp tinektek, édesem, a kik

Még nehezebben nélkülöztek, mint mi!

Andor.

Hja, itt hiába az okoskodás!

A verkes-élet hozza azt magával,

Hogy reszkírozunk, a meddig birunk

A jó remény fejében. Ha királyi

Bányaműveknél nem szolgálhatunk;

A hol akár van gazdag ércz, akár nincs,

A fizetésünk egyaránt kijár.

A verkes élet, mint maga az élet,

Nagy lutrijáték, semmi más:

Dolgoztatunk és dolgozunk, a nélkül,

Hogy biztos volna: veszítünk, nyerünk-e?

Igaz, hogy aztán gazdag ércz levén,

Ki van pótolva minden veszteség; sőt

Kétszer, háromszor annyit kaphatunk, mint

A ki nem verkes vagy: királyi munkás —

Joóné.

Hisz úgy van, úgy! De annak rendesen

Kijár havonkint, a mi illeti;

Ellenbe' nekünk...

Ella. Hagyjátok ezt szívem, most!

Andor. Erről tehet mindenki, csak mi nem!

Ella (félre.)

Szegény, szünetlen úgy is oly levert.

Miért kinezünk még ezekkel is?

Joóné. Hiszen nem is azért!

(Ellához halkan.)

Most menj és hagyj magunkra!

Ella. Hol is az az ércz, mit nekem hozott?

Andor. Itt van édesem. (Átdadja.)

Ella.

Ide vele! Vigyem a többihez...

Talán még nem is említém neked:

Milyen szép ásványgyűjteményt szereztem,

Mióta Killérpatakan lakunk?

Joóné. De igen, gyermekem...

Andor (félre.)

Milyen vidám, hogy tetteli magát,

Csak hogy nekem fájdalmat ne okozzon!

Ella.

Itt hagylak magatokra. Ugy-e megbocsátsz?

(El jobbról.)

Joóné. Eredj, eredj; gyönyörködj kincseidben. —

III. jelenet.

Andor, Joóné.

Andor (utána néz hosszan, fájdalommal.) Ah! istenem!

Joóné. Nos, mi az?

Andor. Semmi.

Joóné (hozza megy s erősen szemébe néz.) Andor!

Nem kell hogy mondja; látom, mennyire

Imádja őt, mit meg is érdemel.

Szelid, gyöngéd, kiméletes iránta;

Azt is tudom, hogy mindent elkövet.

(Hisz itt vagyok s jól látom, mit csinálnak!)

Csak szükségét ne szenvedjen szegény...

Andor. No... és?

Joóné.

No — és miért hát mégis oly makacs?

Andor.

Megint ez?... Mondtam, hogy erről ne

beszéljünk!

Utalom őket, mint a bűnömet!

Joóné.

Megint ez, Andor s mindig ez, a mig

Nem hajlik szómra s nem tesz úgy, a mint

E helyzetükben tenni kötelesség.

Oh mert hiába rejtek is előttem:
Jól látom én, hogy nélkülöznek ám!
S az a vidámság halvány arcukon,
A melyet egymás és előttem öltnek:
Korántsem a boldogság fényugára,
Futó lidércfény temetői csendben...

Andor. Ne mondja ezt!

Joóné.

És miért ne mondanám?
Vagy nem vagyok én jó barátjuk, Andor,
Ki forró szívvvel csüggök sorsukon?

Andor. Minek tagadtam ezt?

Joóné.

Mindig tagadta, valahányszor erre
Kértem —

Andor. Oh, asszonyom!...

Joóné.

De hagyjuk ezt!... Ki kell békülniök!
Ki kell, ha mondom!...

Andor.

Ida! Ha annyi megaláztatás
Sujtotta volna önt is, mint bennünket:
Tudom, másként beszélne most ön is...

Joóné.

Igaz, hogy engem ez a sors nem ért.
Hogy Eduárdomat szülőim is
Ép úgy szerették, mint saját fiok...
De higgye meg: ha úgy lett volna is,
Megtették volna, mit a gyermekeknek
Szülővel szemben meg kell tennie —

Andor.

Az olyannal, ki érdemes reá!
De Riegenék! Eh, hagyja ezt, ha tisztel...
Aljas teremtés mind, ki gyermekét
Pár rongy forintért is eladni kész!

Joóné.

Mindegy. Azért ők mégis csak szülők;
S ha látják, hogy saját vérük: leányuk,
Nyomorba van, segítenek mindenáron —

Andor.

Segítenek? Ők? Miből?
Hisz tudja, hogy alig tudnak megélni
Maguk is...

Joóné.

Eh, pletykaság! Ne adjon erre semmit!
Meglássa, hogy segíteni fogják, csak —

Andor.

Csalódik asszonyom!

Mikor Vizaknán hat hóval előbb
A csőd miatt állásomat vesztém
És azt se tudtuk hirtelen: hova?
Kihez forduljunk, hogy segítsenek:
Meggértük őket. S tudja, mit feleltek?
„Öleljétek meg egymást s haljátok meg!”
A nyomorultak. Hát szülő az ilyen?
És az ilyenhez forduljunk megint?

Joóné.

Az akkor volt! S az ember változik —
Különb is ők tudták azt, hogy ön
Pénzt kap hazuról, mit meg is kapott...
De most a pénz sincs, elnyelé a bánya
És most megint csak ott vannak, a hol...

Andor.

Oka vagyok én ennek? Nem azért
áldoztam azt a vállalatba, mert
Reméltem, hogy majd jövedelmet ad?
Oka vagyok-e, hogy a bánya roszt?
És mindhiába fíradok?...

Joóné.

Ki mondja ezt? Magunk is így vagyunk;
De hála isten, van atyánk s segít:
A mig önök —

Andor. Mi egyedül vagyunk.

Joóné.

Egyedül. És ön napról-napra gyengül;
Mi lesz velök, ha megbetegszik és —?
És Ella is, nem látja-e, milyen?
Néhány nap óta oda van egészen.
Nem szól nekem se; oh de látom én jól,
Hogy így soká nem húzhatja szegény —
S ki lesz az oka végre is? Nem ön?...

Andor (lecsügged.)

Joóné. Lássá; s mindezen

Könyvtve lenne egy kis engedéssel;
Annál is inkább, minthogy Riegenék
(Határozottan értesültem erről)
Nagyon megbánták tetteiket...

Andor (nagyot néz.)

Határozottan tudja ezt? S kitől?

Joóné. Kitől?... Maguktól Riegenéktől...

Andor (meglepetve.) Nem értem...

Joóné.

Pedig ez így van, bármint bámul is!

(Levelet vesz elő.)

Andor. Mi az?

Joóné. Ez? ... Figyeljen.

(kibontja, olvas.)

Tisztelt nagysád!

Mint anyjának egykori barátai, fordulunk kegyedhez, kiről tudjuk, mily nemes szívvvel viseltetik gyermekünk iránt. Igen, gyermekünk iránt, mert mi vissza óhajtjuk őt fogadni gyermekünknek. Feledünk mindent, feledjenek ők is. Én is, nőm is beláttuk, hogy igaztalanok voltunk irányukban s nehezen esnék meghalunk azzal a tudattal, hogy folytonos szenvedéseiknek mi is okozói valánk. Az a fájdalom, a mit akkor okoztak, midőn tudtunk és akarattunk nélkül Vizaknára mentek és ott egybekeltek, sajog ugyan még, de megbűnhődtek érte s mi elfeledjük, annál is inkább, minthogy kérő levelükkel, helyrehozottnak nézzük. Hogy ezt akkor nem tettük, annak több oka volt s legfőbb az Andor hideg hangja. De ezt is megbocsátjuk az ő természetének. Ez is az oka, hogy a levelünket nem egyenesen nekik irtuk, hanem kegyednek, ki olyan szeretettel veszi őket körül. Kérjük tehát szülői szívünk egész őszinteségével, legyen rajta, hogy az általunk nyújtott jobbot elfogadják s a szülő ismét szülő, a gyermek ismét gyermek lehessen. Mindenekelőtt Andorral beszéljen, mert tudjuk, hogy Ellánk ő nélküle mitse tenne. Mi segíteni akarunk rajtuk, legalább ők legyenek boldogok, ha már Irmánknak szerencsétlen férjhezmenetele miatt erről örökre le kell mondania. Még egyszer kérjük anyja emlékére, ha szereti leányunkat, kövessen el mindent s minket azonnal tudósítson!

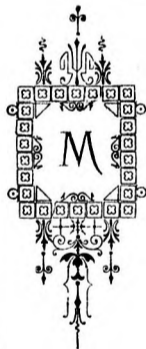
Rézbányán. Tisztelői Riegen Jenő és neje.

(Folytatása következik.)

PESTI POSTA.

XXXI.

Budapest, decz. 2.

Multkori levelem nagyon ideális volt, bevallom, s éppen azért talán nem lesz baj, ha most egy kis materializmust vegyitek tintámba.

Én különben is lépten-nyomon, úgy járok, mint (bocsánat a szerénytelen hasonlatért) Berkely a híres idealista, ki tagadta az anyag létezését s egyszer séta közben, épen idealistikus gondolataiba elmerülve, neki ment egy oszlopnak s bezuzta rajta az órát. Egy ellenfele látván az esetet, oda kiáltott a doktornak: „Kolléga! Föl se vegye ezt a kicsiséget, hiszen ön tudja legjobban, hogy nincs anyag!”

Nos tehát így vagyok én is. Hiába alkotok magamnak egy szebb világot s barangolok a felhők között, honnan szebbnek látok mindent, a napi nyomoruság vissza ránt a földre, s kénytelen vagyok látni, hogy sár is van s az emberek szeretnek benne fetrengeni, azzal egymást maghajtálni. Hogy igen s van anyag, s ki megfelelkezik róla, az előbb-utóbb neki meg y valaminek s szét zuzza az orrát, vagy... szívéit.

Mit írjak önnek?

Olyan erős telünk van, mint már nem volt évtizedek óta. A Dunán zajlik a jég. Mindennap találnak valamely zugutczában, vagy elhagyatott telken, egy-egy megfagyott koldus asszonyt vagy részeg embert. A bérkocsisok lovai csetlenek, botlanak, az aszfalt síma, elterülnek rajta s azonnal

beadják a kulcsot. Ma a hatvani utcán láttam egy ilyen „kiszzenvedett” martirt. Ott hevert a földön, roppant csődület támadt körülötte, bámulták a dögöt s én gyanakszom, hogy e bámész embercsoport közepette akadt nem egy szegény diurnista vagy munkanélküli mesterember, ki irigyelte a ló állapotát.

A városligeti jégpályát rendezgetik, nemsokára lehet korcsolyázni, van öröm a sport-világban.

Tegnap olyasmit láttam a főváros legnépesebb utcáin egyikén, a mi — ilyen időben — még falun is a ritkaságok közé tartozik. Egy szegény rab gólya lépdelt búskomoran az utca közepén, egyet-egyét csattintva hosszú csőrével. Szegény boldond! Ez is afféle idealista, ki az orrával neki ment egy — embernek.

Micsoda arcokat és alakokat lehet most látni minden utca sarkán!... Válogatott koldus típusok. A nyomorékok felhasználják bénaságukat, vásárra viszik sebeiket, ficzamáikat, mankóikat. A sánta irigylő a süketnémát, ez pedig a vakot. Az anya ölbe veszi éhségtől reszkető csecsemőjét s mutogatja a félig megfagyott ég áldását az embereknek, hogy megszánják érte és alamizsnájukat megduplázzák. A sánta verklis úgy jár közöttük, mint valami tekintély, lenézi mindazokat, kiknek nem adatott a tehetség mulattatva koldulni! Ez a nyomor aristokrátiája és demokrátiája.

Milyen áhitatosan imádkoznak valamennyien azért, ki nekik fillért dob, hogy könyörögnek fejére áldást, földi boldogságot!... De úgy látszik, nincs sok hitelük az égben.

Délutáni négy óraker már este van. A főbb utcák teljes világításban, fénypompában ragyognak. Hatvani és vácsi utcán hemzseg a nép, pardon!... közönség. Hintók, uri fogatok egymás hátán. Mindenféle tarkázata a drága toiletteknek. A sok prémes bunda között csak elszórtan egy-egy munkás-zubbony. A sok ékszerekkel megpakott, németül vagy francziául karatyoló delnő között egy-egy dologra siető, dobozokkal megrakott, szegény varró-leány. A sok nyegle himpellér között elvétve egy-egy férfi. A bolti kirakatok majd összeroskadnak a sok drágaságtól (igazán drágaságok!), melyek tetszetős alakban főlhalmozvák karácsonyi vagy újévi ajándékat. Közélednek a meglepetések napjai.

Egy igazán kedves meglepetésről lehetetlen, hogy szót ne tegyek. Ezt az ország első színművésze: Szigeti József szerezte mindenkinek, ki gyönyörködni tud még az idealban, a szeretetben, a valódi poezisben.

Tegnap tartotta a kítő művész és vérenek minden csöppjében magyar költő székfoglalóját az akadémiában. Rendkívül nagy közönség előtt, (mert hát ugyan ki ne szeretné Szigeti bácsit?) s ugyancsak nagy hatással olvasta fel „A kolostorból” című egy felvörösös vigjátékát s arattott véle zajos tapsot s újabb dicsőséget. Darabjában nincs frappans helyzet, előre állított bonyodalom, a rafinériának ezermesterkedése; de van benne az, a mi mindezeknél becsesebb: szív.

Különb is irt-e eddig Szigeti József csak egy betűt is, a melyből ne sugároznék valódi költészet s tiszta szeretet?

Az őszi képkiallítását folyton sokan látogatják s a mi örvendetes: sokan vásárolnak is. Bár nem tagadhatom, engem meglepett s már a mult alkalommal akartam róla említést tenni, hogy a művész urak közül némelyik a szó szoros értelmében mesés árakat szabott műveinek. Hiszen való, hogy a művész alkotását megfizetni nem lehet, de hát ezt az ár tulhajtást éppen olyanoknál ta-

pasztaljuk, kik nem valami tökéletes dolgokat vittek vásárra. Csak úgy dobálódnak a százásokkal, ezresekkel, mint a gyerek kavicsokkal.

Vagy tán úgy okoskodnak ezek az urak is, mint az olasz festők egy híres alakja: Maratti, ki midőn szemére vetették, hogy festményeit drágán fizetteti, így válaszolt:

— A világ nagy összegekkel maradt adósa azon művészeknek, kik engem megelőztek, én mint törvényes utódjuk fel vagyok jogosítva, hogy e tartozást behajtsam!...

Még egy ujdonságot mondok.

A lipótvárosi bazilika jobb oldali tornyát már megkezdtek lebontani, hogy tavasszal majd újból fölépítsék.

GABÁNYI.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvárt, 1884. december 6.

— AZ EGYETEMI KÖR ÜNNEPÉLYE. Jubileumos világot élünk, de ha minden jubileum úgy sikerül, mint a milyent pénteken este a színházban az egyetemi kör rendezett, akkor legkevésbé sincs okunk ezért panaszkodni. A színlapon az állott, hogy az „egyetemi kör 10 éves fennállásának öröme”, de mi hozzá tehetjük, hogy az ilyen sikertült hangverseny és műkedvelői előadás egyuttal a műértő közönség öröme is szolgál. A hangversenyt Szöllősy A. „Honfidal” című műve nyitotta meg, előadva az egyetemi dalegylet által. A dalegylet szabatos énekét a közönség megújraza, mire ugyancsak Szöllősi Attilának egy szép népdal egyvelegét adták elő. Ezt követte Bodor Géza köri tagnak felolvasása, ki csinos beszédében egy néhány jellemző vonással az egyetemi kör 10 éves múltját tüntette fel. A hangverseny egyik fénypontját kétségkívül Bognár V. asszony szereplése képezte, kitől három piézet élvezhetett a közönség, ugymint: *Aria*, „Hamlet” operából, Thomastól; *Franczia* dalok Guonodtól és végül Lányinak egy néhány szép magyar népdalát. Talán fölösleges is regisztrálnunk, hogy Bognár V. asszony kiválóan művészi énekéért a közönség frenetikus tapsal adózott. Nem kevésbé sikerült pontja volt a hangversenynek Rigó Anna k. a. zongora játéka. A kisasszonyt már nem tekinthetjük műkedvelőnek, hisz Liszt a nagy mesternek nincsenek diletáns tanítványai, hanem olyanok, kiktől sokat nagyon sokat várunk, de semmiestre sem többet, mint a mit a kisasszony nyújtott Meyerbeer-Liszt „Korcsolyatáncz” című művének előadásával. Elismerőleg kell hogy még emlékezzünk Malonyai Dezső köri tag szavalaról, ki Gyulai Pálnak „A színész” című költeményét valóban kiváló szépen adta elő. — S ezzel az ünnepély hangverseny része bevégeződött. Az utána következő műkedvelői előadás élenken s csinosan folyt le. Dumasnak egy kedves kis apróságát (Felhívás keringőre) játszták otthonossággal, ügyességgel. A női szerepek személyesítői Verzár Mariska és K. Papp Ilona kisasszonyok sok bátorsággal fejtették ki természetes kedvességüket. Gombos Ilona k. a. sikerrel mutatta be Róza kisebb szerepét. A férfiak közül Gálffy Kálmán és Deák Albert gonddal dolgozták ki szerepüket. — Megemlítjük, hogy a budapesti egyetem és nagy-váradai jogakadémia küldöttsége egy páholyból nézte az ünnepélyt. A színház zsufova volt s az olvasó kör céljaira az ünnepély 300 frton felül jövedelmezett.

— SZÍNHÁZBAN. Kedden, decz. 2-án a Tóth Ede „Falu rossza” cz. népszínműve került színre, Kassai Vidor ur felléptével a Gonosz Pista szerepében. A mint ismeretes, Kassai ur megvált a budapesti népszínházról, melynek éveken át legkedveltebb tagjai közé tartozott; oda meg tőlünk ment, kik szintén éveken át gyönyörködtünk a Kassai ur komikumában. Sőt úgy találtuk, hogy Gonosz Pistát jobban senki sem adja, mint Kassai ur. Ez a mult este is meglátszott. Kassai urat megjelenésekor perczekig tartó taps fogadta és minden szavát nevette s minden szavában gyönyörködött a közönség s valóban alakítása teljesen megfelelt a költő alakjának; mert ama genre-alak volt ez, kit a költő fontosabb események részesévé tett, mint megérdemelte s ebből az következék, hogy turpissága mindenütt kitünvén, tönkre teszi magát a teljes kudarcz által. Némi kitünően vegyített tragikomikus van ez alakban, telve gonoszszággal és humorrall; mely nem irtózik attól sem, hogy rosztat és ártatlant keverjen be, esakhogy meneküljön a kelepcezből. Miude részeket Kassai ur kitünően emelte ki, jelesen maskirozta s nem ismerjük ugyan színházunk viszonyait; de legmelegebb óhajaink közé tartozik szerződtetése. Egyébként az előadás gyengébb volt, mint régebben láttuk s pedig oly sokszor jobban. Nagyon is előttünk áll, hogy miként kellene játszani. Sőt kénytelenek vagyunk Daróczy k. a.-t figyelmeztetni, hogy a jó izlés ellen való, bármennyire realis, hogy a második felvonásban reggel félig felöltözve jöjjen ki s valóban a közönség nevetett rajta; de nem azért, mert humorosnak találta.

— FARSANGI KRÓNIKA. Kolozsvárt is beköszöntött már a farsang. Az első hangversenynyel egybekötött táncmulatságot kedden este a redoutte termeiben az egyetemi dalegylet rendezte. E dalegylet, daczára fiatalságának — hisz alig egy-két éve, hogy keletkezett — már is szép eredményeket tud felmutatni s életrealitásának ez alkalommal is szép tanujelét adta. A hangversenyt maga a dalegylet a „Dalra fiuk” című dallal nyitotta meg, mely Szöllősi Attila „népdalaival” együtt szép sikert aratott. A második pontot Mendelsohn „Hebridák” című műve töltötte be, melyet Merza Gizella és Donogány Valeria kisasszonyok zongorán, a közönség élénk tetszése mellett, adtak elő. Ezután következett Nagy Ibolyka k. a. szavallata, ki Paileronnak „A kosár” című magánjelenetét szavallta, illetőleg játszta el kedvesen és élénk humorrall. A hangverseny fénypontját Spohr L. op. 130. Adagio és Scherzo képezte, előadva Groisz Helén k. a., Farkas János, Domokos Andor, Vinczei Károly, Tonházi Jakab és Gámán József urak által; a közönség elismerő tapsai jutalmazták precíz játékukat. A hangverseny után a táncmulatság vette kezdetét, a mely szakadatlan jókedvvel majdnem hajnalig tartott.

— A KOLOZSVÁRI egyetem román ifjusága körében eddig megtört „Julia” nevű egyetemet, mely bevallott céljához ellenkezőleg hazafi-ellenes irányt követett, a belügyminiszter feloszlatta; vagyona egyelőre letétbe tétetett.

— A BUDAPESTI NEMZETI SZÍNHÁZBAN szerdán adták elő Jókai Mórnak „Az arany ember” című drámáját, oly fényes közönség előtt, melyet a nemzeti színházban még prémiéreken is ritkán látni. A dráma fényes sikert aratott, a közönség nagy érdeklődéssel nézte és elismerését a költő iránt azzal nyilvánította, hogy viharos tapsaival minden felvonás után kihívta többször, összesen huszszor. Az érdeklődés felvonásról felvonásra fokozódott s tetőpontját a negyedik felvonás végén érte el. Az előadás 11 óráig tartott. A kiállítás igen szép volt, a jelmezek pedig a legapróbb részletig korhűek voltak.

— BENCZUR GYULA a festészeti mesteriskola kitünő igazgatója a télen át nem fog még a mesteriskola új épületében lakni, hanem csak tavaszra, mikor már jól ki lesz száradva, hurczolkodik oda. Műtermét

azonban már ott rendezi be. A nagy művész, ki a tudományos akadémia kidiszítésére való színvázlatait már befejezte, alig bir eleget tenni az arczkép megrendeléseknek, melyekkel különösen a főrangú világ halmozza el. Legközelebb hozzá fog ahhoz a nagy történeti kép festéséhez, melyet Budapest főváros rendelt meg a művésznel Budavár visszavételének kétszázados ünnepére.

— GYORSIRÁSZATI IRODALMI VÁLLALAT. Tekintettel a gyorsírásnak hazánkban mindinkább nagyobb terjedésére, egy irodalmi vállalat indul meg, melynek célja: szépirodalmi olvasmányokat, nevezetesen remek-írókat, zsebkönyveket, naptárakat a Gabelsberger-Markovics gyorsírás jegyeivel kiadni. E vállalat szervezete dr. Német Pál és Pánik Mihály kezdeményezésére, a képviselőház helyiségeiben tegnap egybehívott szép számú gyülekezet által megállapított és a 2 frtban megszabott 100 részösszegnek fele legott aláírás útján jegyeztetett. Most a vidéki tanfolyamok vezetői fognak aláírásra felszólíthatni.

— HUSZÁR ADOLF kitünő szobrászunk már legközelebb befejezi a Deák-szobor két utolsó allegorikus csoportját, melyek a kiegyezést és a hazaszeretetet ábrázolják. Ezek elkészültével és gipszbe öntése után hozzáfog az aradi vértanúk emlékszobra allegorikus csoportjainak mintázásához. Az emlékszobrot koronázó Pannonia alakja már szintén közel van a befejezéshez. A napokban érkezik meg a „Venus” márványszobra, mely az orsz. kiállítás egyik fődíszje lesz.

— REGÉNYTÁR című vállalatot indított meg Brankovics György s az első füzetben a „Péncz” című regény kezdődik. Egy füzet ára 25 kr.

— A JÖVŐ ÉVI ORSZÁGOS KIÁLLITÁSRÓL. Az országos kiállítási bizottság közelebb befejezte a függőben maradt bejelentések megbíráását s azok közül 145-öt elfogadott. E szerint — az időleges kiállításokon, valamint a még el nem intézett kertészeti, közlekedésügyi, hajózási és képzőművészeti csoportokon kívül — eddig összesen 5439 kiállító van véglegesen elfogadva, mely szám a még függőben levő bejelentések s várható visszalépések által aligha fog számbavehető változást szenvedni. Az elfogadott bejelentések az egyes iparágak közt a következőleg oszlanak meg: Mezőgazdaság 494, állati termények 95, erdészlet 78, bányászat, kohászat 151, vegyészeti ipar 127, élelmiszerek 199, bor- és szesz italok 544, agyag- és üvegyipar 119, vas- és fémipar 298, faipar 195, bőripar 188, papíripar 73, fonó- és szövő ipar 303, ruházati ipar 726, butoripar 226, arany- és ezüstművesipar 121, sokszorosító-ipar 152, hangszerek 35, tudományos eszközök, műszerek 53, építésiipar 131, járművek 134, gépipar 189, honvédelmi felszerelés 21, egészségügy 172, házipar 233, iparoktatás 101, nevelés, közoktatás 280.

— A FÖLDTANI TÁRSULAT esütörtökön délután Szabó József elnöklété alatt szakülést tartott, melyen első sorban dr. Staub Mórict tartott rövid emlékszedet Göppert H. R. volt brassói egyetemi tanár fölölt. Legnevezetesebb a borostyánkő florájáról szóló munkája, melynek első kötete 1883-ban jelent meg. Dr. Staub megjegyzi, hogy Göppert nem csatlakozott a darvinizmus tanához. Elfogadja ugyan az alak változékonyságát, de hitt a typus állandóságában. A rövid megemlékezés után Lóczy Lajos mult nyári geologiai felvételeit ismertette. Végül Wartha Vincze ásvány- és közettani közleményeket terjesztett elő s ezzel az ülés véget ért.

— ÉRTÉKES MŰGYŰJTEMÉNY. Párisból jelentik, hogy Basilevszki híres műgyűjteményét megvette az orosz kormány hat millió frankon. A gyűjteményről nagy szakértelemmel készített katalógusnak 850 száma volt, melyek közül néhány föbb tárgyra vonatkozott. A Basilevszki-féle gyűjtemény egyetlen a maga nemében a kereszténység első századaiból származó műtárgyak tekintetében, melyek közül némelyik a katakombákból került ki és rendkívül drágák, mert a pápai kormány maga gyűjti az ott talált mintatárgyakat.

Tartalom: Az egyetemi kör ünnepe. Sándor József. — A mama szerelme. Petelei István. — Bodrogi Katicza. — Szép Ilonka legyezője Zilahi Gyula. — Regény—dióhéjban. Abonyi Á. — A bányatiszt. Irta: *. — Pesti posta. Gabányi. — Külföldiek. — Tárca: Attila és neve. Dömötör János.